

Sorok a csatornázatlan, kövezetlen és sötét uccákról, meg a nedves lakásokról.

A legutóbbi közgyűlés rajosvégtű kórházi vitájában *Somogyi Szilveszter* polgármester több igen fontos kijelentést tett. Ezek egyike volt az a figyelmeztetés, hogy sietni kell az egyetemi épületek tető alá hozásával, mert fenyeget a takarékosági bizottság esetleges második határozata, amely azonban kedvezőlen is lehet. A közgyűlés tudvalevőleg 7-én, szerdán, foglalkozik az egyetemi építkezéshez való újabb nagyarányu hozzájárulás kérdésével. A tanács, úgy tudjuk, körülbelül elkészült a javaslatával. Gondoltak-e ugyan arra, hogy a szegedi egyetem fenmaradását illetően mégis csak teljesen tiszta helyzetet kellene teremteni, mielőtt a város állítólag hetven milliárdos hozzájárulásból elköltenének, mondjuk, csak huszat? A polgármester másik figyelemreméltó kijelentése a kövezésre és egyik olyan uccára vonatkozott, amelyet nemrég köveztek ki. Elmondta az elnöki székből fölhevülten, tehát nem eléggé ovatosan szónokló polgármester, hogy a közelmúlt hetekben Rókus valamelyik uccájában akadt dolga, talán éppen egy olyan urnál, aki városatyja. Kocsin hajtott ki és bizony ama nevezetes rókusai uccában nagyon hepe-hupás, sáros állapotokat talált. Nem lehet az uccákat ilyen állapotban tölteni, gondolta és mondta a jó polgármester és haladéktalanul intézkedett, hogy azt az egy uccát soronkívül kikövezzék.

Mindezt pedig példa gyanánt mondta el *Somogyi*, aki akkor a kórház részére kért mindössze két és félmilliárd korona megtagadásával kapcsolatosan arról beszélt, hogy milyen

sok, nagy és költséges feladat megoldása vár a városra.

Megemlítette, amint már mondtuk, az egyetem építését, aminek költségeihez a városnak most hetven milliárdot kell adnia. Beszélt a kövezetről, amire előirányoz és elkölt a város évenként milliárdokat és mégis számolnia kell, íme, kövezési költségekkel műsoron kívül. Mi hiszünk a polgármester városzeretelében, szempontjainak emelkedettségében és tisztaságában. Ma már azonban tisztán látjuk annak az okát is, hogy miért nem tudjuk mégse osztani igen sok nézetét, helyeselni egyes terveit és aggodalom nélkül nézni városfejlesztési koncepcióját. A polgármester csak igen-igen ritkán kocsizik ki külvárosi uccákba. E sorok írója viszont épp ezeknek az uccáknak gyakori vendége és lehetségesnek tartja, hogy ezen a réven szerzett tapasztalatai érleltek meg benne egészen más várospolitikai elveket, mint aminőket a hatóság vall és érvényesít. Ismeretes, hogy a polgármesternek nagyon jó szíve van. Az is bizonyítja, hogy csak egyszer kellett járnia egy rendezetlen és rendetlen uccában és mindjárt

intézkedett, hogy haladéktalanul hozzák azt rendbe. De nem lehet kívánni, hogy a polgármester, különösen ha egyéb dolga nem vezeti arra, elmenjen valamennyi rendezetlen és rendezetlen uccába. *Ilyen nagyon sok van.* Minthogy azonban ezt a referenciát se teszik meg, cselekednie kell a sajtónak, amelynek nemcsak a szívéből, hanem az idejéből is jut az ott könnyű lakó szegény emberek részére. De szívünk nemcsak nekünk van és állatjuk magunkat azzal a boldog hittel, hogy soraink, amelyekkel az ottani élőknek csak egy egészen kicsi négyszögére vzeljük el az olvasót,

a közvetlenségnek ugyanazzal az erejével fognak hatni,

mintha például kikocsiztak volna oda.

Legutóbbi sétánk színhelyén vagyunk, ott, ahol a párhuzamosan haladó Remény- és Katona uccát összeköti a széles, de rövid Répás ucca. Az ismert Móra-városrész ez, amelynek egyes uccáin még ma sem lehet kocsin végigmenni, noha hetek óta nem volt valamirevaló eső. Gyerünk be mindjárt az első házba, Remény ucca 43, vagy Répás ucca 2. Az egyik lakást egy boltiszolga lakja, *Katonának* hívják. A feleségét találtuk otthon, vele beszélgettünk. Májusban lesz egy éve, hogy itt laknak. A Remény-ucca 35 alól jöttek ide, ahol egy a szobában, mint a konyhában bokaig, meg térdig erő vízben jártak. De ezt a lakást is, mert másikat csak szerencsés véletlen folytán lehet kapni, azért hagyták el, mert a házasszony elvette tőlük a maga részére. A bért *buzában* fizetik, évenként öt mázsát. Embermagasságnyi a négyzetelaku kis konyha és a téglalaku szűk szoba. A földön a fehér deszkázatot, amelyet nemrég rakhattak le, rothasztja, eszi a víz. A levegő fűledt és dohos. Jókor kert van a lakáshoz, de nem használhatják, ugyancsak a víz miatt.

A következő ház Répás ucca 4. Az egy szobakonyhás lakásban Szécsi Imre kocsis lakik, a háztulajdonos, a feleségével és öt gyermekével. Huszonhárom éve az övék ez a vityilló és azt mondják, hogy ennyi víz, mint az idén, még sose volt. Dohos, nedves és víztől pusztított itt is minden.

Az egyik fal bedült a víztől,

újbol felrakták. A szoba mennyezete alá, hogy be ne szakadjon, kis vaskos oszlopot emeltek. Mikor megkérdezzük Szécsinét, hogy hát *mitől van itt állandóan víz*, azt feleli, hogy a kanálisok el vannak pusztulva, a víz nem folyhat le a Katona- és Remény uccán, amelyek magasabban fekszenek, bejön tehát ide és

negyedóra alatt tele van vízzel az egész ucca.

A kanális ott persze az ismert szennyes és bűzös vizű nyílt árok. A kert ebben a házban sem használható a víz miatt, de három mázsá buza árát fizetik érte árenda gyanánt.

Gyerünk át a másik oldalra, ahol a páratlan számok vannak. Például Répás-ucca 3. A hátsó

a világon észre nem vette volna az árnyalatot, akármelyiket használja a szinonimák közül, a költő nem nyughatott addig, míg végig nem próbálta valamennyit.

Azt mondanom se kell, hogy az írási interpunkció tekintetében épp olyan korrekt Herczegnek, mint a ruhájá, vagy a nyakkendőköltése. Sehol nem hozza zavarba a szedőt. Minden betű ki van írva világosan s pont, vessző ott van, ahol lennie kell. Az olvasó azt mondja erre, hogy ez természetes. Hát persze, Herczegnél ez a természetes. Mikszáthnál pedig az volt a természetes, hogy a nyakkendője félre volt csuszva, a mellénye rosszul gombolva és az írásában se pont, se vessző sehol, sőt igen sokszor még ékezetet se. Ő úgy tartotta, hogy az a szedő dolga, meg a korrektoré. (Igy csuszolt aztán valamelyik könyvébe olyan magyar szó, amit ember fia még nem hallott. Szalay József tíz esztendeje nyomozza a jelentését, de még se szótárt, se nyelvészt nem talált, aki utba tudná igazítani. Valószínűleg Mikszáth se tudta volna, sőt tán egyáltalán azt se tudta, hogy ilyen különös szót koholt az írásába a nyomda. Az a gyanum, bár sohse hallottam senkitől, hogy Mikszáth abba az író-típusba tartozott, amelyik sohse olvassa el nyomtatásban a maga munkáját.)

De talán legjellemzőbb Herczeg kéziratában az a passzus, ahol első katonatörténeti sikeréről beszél. „Az új hang tetszett és én megfogadtam, hogy beérem ennyivel és nem írok több katonatörténetet.” Ennek a mondatnak az volt az eredeti fogalmazása: „Egy pár ügyetlen utánzóm felbosszantott és én akkor megfogadtam, hogy végkép szakítok a huszáraimmal.” Mire ez kiszaladt a tollból, akkorra az író megbánta, hogy ennyit elárult magáról és mindjárt személytelenebbé stili-

zálta át a mondatot. Ugy érezte, hogy az ő brosurája nem tartozik az emberekre. A fölolvadás alcímeit is megváltoztatta. Először az volt az alcím: *Az író vallomásaiból.* Aztán lett belőle: *Az író beszámolója.* A „vallomás” ban bizalmaskodás van, a „beszámoló” objektív dolog. Ez lehet urigőg, vagy lehet nemes szemérem, de akármicsoda: ez Herczeg.

Amilyen írásban, olyan élőbeszédben is. Abszolút intelligencia, egyetemes tudás, kardpengéjű élessége az elmének, halk derű, egyenletes nyájasság, tarka változatossága a témáknak, de a maga személye soha sincs köztük. Valahogy úgy van megkonstruálva a lelke, mint a Gárdonyi dolgozószobája volt: fölülről van világítva, oldalról nincs ablaka. Csak az láthatna bele, aki magasabban állna, mint ő.

Vacsorára a főispán ur látta vendégül s vele néhányunkat, akik szegedi tartózkodása alatt körülvehetjük. Amint a dus vacsora után megynük ki a város autóján az éjjeli vonathoz, azt mondja Herczeg:

— Igaza volt az édesanyámnak, mikor figyelmeztetett, hogy ha Szegedre jövök, akkor otthon már előtte való nap se szabad enni, mert itt olyan vendéglátás van, hogy arra így kell készülni. „Hát mikor voltál te Szegeden?” — kérdeztem tőle meglepetve. „Ó, még negyvenkilencben, a forradalom után, de Szegeden már ekkor is ez volt a divat.”

Ez volt az egyetlen személyes természetű megjegyzése Herczeg Ferencnek, amit déltől éjjelig hallottam tőle. De mikor ezt mondta, akkor úgy mosolygott, mintha az édesanyja fehér fejét simogatná.

lakásban *Losonc András* lakik, aki 71 éves és éjjeli őr. Az őreg hét évvel ezelőtt nősült, elvette a háboruban elesett Nagy Mihály Péter özvegyét, akinek három gyereke van az első urától. Nedves, dohos vityilló ez is. Amikor belépünk, az őreg *Losonc* kikászolódik rongyvackából, amelybe a melegért teljesen felöltözve pihent be. Eles vágásu, sovány arcának barna bőrén négyszögeket cserzett ki az idő. A kalapját tisztelettudóan leteszi, helyet nem kínál meg, de maga — hiszen éjjeli őr, aki fáradt lehet és most megzavartuk — leül. Elmondja, hogy magához vette az árvánmaradtakat, akikről muszáj valakinek gondoskodni. A másik lakásban laktak, de azt átadták a háztulajdonosnak és most ide

nem tudják megkapni a lakásigazolványukat, amiért attól fél, hogy még ebből a lakásból is kiteszik. Mindezt az egészen szokatlan gondolatmenete szerint és cikornyás stílusában adja elő. Az asszony valamikor zömökös lehetett.

Most a tüdővész fogyasztja.

A legnagyobb gyereke egy 14 éves lány, Annának hívják.

Az anyja betegségében szenved.

A 10 éves Péter, aki kéthónapos volt, mikor az apját negyedszer vitték el a harctérre, nem volt otthon. A legkisebb gyerek

szintén vézna és beteges.

Az asszony sötét szemeit állandó láz izzítja. Mindig gyorsan beszél, mert nehezen lélekezik, mintha habzsolni akarná szegény tüdejének a levegőt. És nincs más témája, mint a lakásigazolvány, mert mi lesz, ha a rossz tüdejével innen is kila-

Azokon a képeken, amelyeket megrajzoltunk, a legkisebb tulzás sincs. Nem szeretnők azonban, ha bárki féremagarázná soraink tendenciáját. Mi itt nem részvétet akarunk kelleni a szegénység iránt, hanem a belátásra, a nagyvonalúságra, az okosságra és a józanságra akarunk appellálni a várospolitikában. Bizony mindenki tudja, hogy a Répás uccában nem a gyárosok és a nagykereskedők, hanem a szolgák, a kocsisok és az éjjeli őrök laknak. Azt azonban már nem mindenkivel lehet elhitetni, hogy helyesen van, hogy ezek az emberek a megkeresett és megfizetett szerény évi bérért az Isten tudja még meddig lakjanak olyan vizes odokban, mint aminőkben most laknak. Más várospolitika, mint a mostani, sokat segíhetne rajtuk. Lehetett volna és lehetne például arra is gondolni, hogy ezeken a helyeken is építsen a város házakat az ilyen emberek: kocsisok, szolgák, éjjeli őrök részére.

Csupa egyszoba-konyhás házat és lakást.

Aztán törődni kellene bizony a csatornázással, amelynek pompás tervrajzát készítette el a háboru előtt *Farkas Árpád* városi mérnök. Az uccák Szegeden ott kinn is szemnek tetszetősen, szépen, szabályosan vannak kicirkalmazva. Levegős ez a táj és kellemes még az idegekre, hogy széles a horizontja. Nem szabad azonban továbbra is tölteni, előtérbe szorítván mindig más és más városi feladatot, hogy

vizes lakások régi és új nemzedékeiben háborítatlanul terjedjen és pusztítson a tüdővész.

Hajlasson ki egyszer ezekbe az uccákba is a polgármester és mi majdnem bizonyosak vagyunk, hogy rá fog eszmélni azokra a feladatokra, amelyeknek a felismerése és elvégzése folytán lenne igazi városépítő.

A széleskörű lakásépítés, a kövezési munkák meggyújtása mellett mikor kerül sor a csatornázásra? Mikor lesz víz a második emeleten is és mikor terjesztik ki a vízvezetékét az egész városra? Meddig pisálkol még esti sötét idején a szegedi uccák nagyobbik részében *petróleum*? A polgármester munkatársai között ezek közül egyik se szerepel. Pedig íme nemcsak azon az egy uccán van baj

a városiasság legelemibb jöttételeivel, amelyikbe a közelmúlt hetek egyikén véletlenül kikocsizott.

Kézai Simon.

Egy perccel éjjél előtt

Luciano Albertini nagy filmje április 8-tól a Korzó Moziban.

Elegáns, tartsós, jó **CIPÓKET** minden formában készült olcsón mérték után **CSIPEY, Iskola ucca 18.**